

לסעוד השמינה הק'

איתא ברעיא מוהימנא, שלילית (הנוק' של הס"מ)
יישבת לביל שבת קודש בחשיכה ובעציבו, והגברת
(השמינה הקדושה) מלובשת בלבושין יקירין, ובשרגין
נחירין, ובעונותינו שפחה ירשה גבירתה, עד ישקוף
יחא, ולכן לביל שבת קודש, לזכרון שמחתה, צריך
לעירר שירין ותושבחותין על השולחן, למעבד לך
סעודו וסמיוכו, עד התקיים מקרא שכתוב (עמוס ט
יא) 'אקים את סוכת דור הנופלת' בב"א.

מבטל נחש

לזמר זמירות מבטל נחש, כי אותיות אחר זמירה
נח"ש, כי המודה על כל הטוב, מזמר שירות, והכיפר
בטובה, הוא תלמידו של נחש.

נפש רוח ונשמה

בשולחן יש ג' בחינות נפש רוח ונשמה, 'נפש'
הוא האכילה, 'רוח', הוא הזמירות, 'נשמה', היא
התורה, והתורה היא בכללות 'נשמה', ובפרטות ג"כ
נר"ן, 'נפש', הוא החומש, 'רוח', הוא המשנה והגמרא,
'נשמה', היא הקבלה, (והלמוד) ג"כ נפש רוח ונשמה,
נפש, הדיבור, רוח, כוונת הלב, נשמה, הם יחודים,
ובזה מקשר העולמות.

לכבוד משה רבינו

בכל ערב שבת, מקבלין ישראל תוספות נשמה,
מן אותו חלק שנטל משה [בחטא העגל], והוא
שתכין במלת למש"ה, שבר"ת של מ'זמור שיר
ליו"ב השבת, ותכין שבשבת ראוי לשורר ולזמר,
כי ניתן חלקו למשה בימי החול, ואז יורשין ממנו
תוספות שבת של חלקנו.

לפן סידר הרצ [רצינו הארצו] ז"ל לומר אל

השירים והזמירות, כדי שימוקנו גם כן
העולמות וינסו לנו צמון אלו, ויכנס עמם גם
נשמתו, עם ניצוי נשמות ישראל צפתחי היכלת
שלה בעולם הנצירה, ואח"כ כשיכלנו כל העולמות
יכלנו ג"כ ניצוי נשמת הממכווין, ויצוא לו שפני
גדול והארה גדולה אל נשמתו וידע עמידות, ותאמי
נשמתו הארה גדולה, ותצוא לו תוספת נשמה ימירו
שהוא יותר מעולה מנפש ורוח.

נתקדשו מפיות ישראל

מין רבי נח מלעכאוויטש ז"ל הפליג מאוד
בשבחן ובקדושתן של זמירות שבת, ואמר על כמה
מתן, כי ברוח הקודש ואמרו, כגון 'כל מקדש שביעין',
'כי אשמרה שבת', 'דבור יקרא' וכו', ואמרו, כי גם
שאר הזמירות נתקדשו כשבאו בפיות בני ישראל.
(תורה אבות - שבת אות ריד)

ניתנה לקלס

השבת לא ניתנה אלא דוגמא לעולם הבא. מה
שבת לא ניתנה אלא לאכילה ושתייה, ולקלס להקב"ה,
אף לעולם הבא, אין לו לאדם אלא לאכול ולשתות,
ולקלס להקב"ה, שכן יואל הנביא אומר (ב. מ. כו)
ואכלתם אכול ושבעו והללתם את שם ה' אלקיכם.
(שאלות דרב אהאי - בראשית א)

אכן בעלי המח ברי הלבב ואבירי הדעת,
מתדבקים ליוצרם בשיר ושבחה לקל חי כדת
השבת, והוא להם עונג אמיתי, עונג רוחני נעלה
ונשגבה, וכן אנו אומרים בנוסח התפלה, לקל אשר
שבת וכו', עונג קרא לשבת וכו'. מהו עונג קרא
לשבת, אלא הוא אומר זה שיר שבה של יום
השביעי, השיר והשבחה כדת היא עונג שבת, נועם
הנשמות עונג הרוחות ועדן הנפשות להתעדן
באהבתך ובירתך.

מביאים טובה לעולם

נהגו לשורר בשבת תוך הסעודה וכו', וארז"ל (שיר
השירים ובה. טו), שכן דרך ישראל, משאולין ושותין
ושמחין, עוסקין בשירות ותשבחות, וכל דברי
הזמירות לשבת, לקוחים מפסוקי תנ"ך והלכות
יאגדות הש"ס וזוהר ומדרשים, מענין שבת,
והאומרים, מביא טובה לעולם, זה' דבק בו, ומקשיב
לקולו ומתדבגה, ומקיים העולם שלא יחרב, ושבת
הוא עת הזמיר לה' מענין היום, בעת אכילה ושתייה,
כמו שנאמר, 'מזמור שיר ליום השבת'.

פוחה צינורות וברכות

וכן נהגו הקדמונים פרושי מדברא, שהיו
מתבודדים ביערות ובמערות ומדבריות, והיו
משבחים ומנגנים לפני ה', בשירי דוד מלכנו,
ובשירות של חשק ואהבה ורצון להש"ת, כי היכל
הניגון הוא מהיכלין הקרובות אלינו, ועולה וחולך על
רום ההיכלין, ואפשר לפתוח בזה צינורות דלעילא,
ולהמשיך ברכאן קדישין.

ומובא מרביה"ק ר' פנחס מקארין זיע"א, שאם
רבים מזמרים ומשבחים ביחד, מכריתין בזה הרבה
קליפות וחיצונים, ואין לה דבר בעולם, שיחא מסוגל
לעירר השמחה ואהבה לה' יתברך, כמו הניגון, לשורר
שירי דביקות לה' בינו לבין קונו, ובפרט מי שירגיל
עצמו בזה, יראה פלאות בהתבודדות עם קונו.

(שומר אמנים - מאמר צהלי רדני פ"ב דף שפא ע"א)
בפתח הקו של ר' פנחס מקארין זיע"ל, משאית
כתיב, שאם אדם זוכה למלבושי שבת יי"ט, הריני
בחינתו, אז סר ממנו כל פח' הרע והמכפית,
והמלבושי שב"ק אדם יכול לזכות על ידי שירות
יחשברות לה' יכו'.

ובשפיל שרדני היא עת נשמת הרבה הטב
מבא ידו מרדני, לכו קיים שבתות השיר
דכתיב, בכל פעם יאמר: הריני מניח את פי גחיות
והרגל יושבה את מוראי, ולשיר לפני שירת ימים
לקיים מ"ע ואהבת את ה' אלקיך, ימשיך עשה מפי
הקבלה, כפי את ה' מוהנך, ואמרו ימים את תקי
מוהנך, אלא מוהנך, ויאמר לטב ידיו יכו'.

זמירות על השולחן

לאחר הסעודה נהגו לומר זמירות, והזמירות
אימרון על השולחן, (מחזור ויטרי - ס' קנה-קצד)

שפתי הננות יהלל פי

בתיקוני זוהר (פד), ושבת צריך לתקנא פתורא
בארבע רגלין, כגונא דלעילא, דאתמר ביה (יהזקאל
מא. כב), זה השולחן אשר לפני ה' וכו', דכולהו פרחין
בפתורא קדם ה' בכמה הננות, מכאן רמז, לזמירות
על השולחן בשבת, (אור ישראל - על תקו"ז שם)

הארצו"ל תיקן ג' פזמונים

ואחר האכילה היה נוהג מורי [האר"י הקדוש]
ז"ל, לומר פזמון אחד בקול נעים, והוא ז"ל תיקן ג'
פזמונים, מיוסדים ע"י חכמת האמת, בכל פרטי
הכוונות של שבת, פזמון אחד, לסעודת הלילה
[אזמר בשבחין], ופזמון אחד, לסעודת שחרית
[אסדר לסעודתא], ופזמון אחד, לסעודת מנחה [בני
היכלא], וזה נוסח פזמון סעודת הלילה, ובראשי
פרקים של הפזמון הנז', נרמז, 'אני יצחק לוריא בן
שלמה', לחן מתי יבושר עם.
(שער הכוונות - קידוש ליל שבת דרוש א)

נתחברו ברוח הקודש

קבלה בידינו, שהזמירות שנתפשטו בישראל
נאמרו ברוח הקודש.
(ישמח משה - פרשת ברכה ד"ה תורה צוה)

בעלי נשמות כלליות נתקבלו

שימעתו מהסידור קמאי, דאמרו בשם אדני'
הגהב"ק שר שלום מבעלזא זצוק"ל, שאמרו, שארי
הפייטנים שהיו להם נשמות כלליות, אלו פייטנים
ושיריהם, הן נתקבלו אצל כלל ישראל, ואלו
הפייטנים שהיה להם רק נשמות פרטיות, אלו לא
נתפשטו פיוטיהם אצל כלל ישראל, עכ"ל, ומצאתי
בעזה"י מקור לד"ק, במקדש מלך פרשת ויקרא
על זוה"ק דף יח, ד"ה דאנא מדכירנא בשם הרמ"ז
ז"ל, עיי"ש.

(שיר בר יוחאי להרא"ז מרגליות - בהקדמה / תורה
אבות, ר"נ מלעכאוויטש - עניני שבת אות ריד)

ותלמידי הבעש"ט זי"ע חיבבו מאוד את הזמירות,
ומביאים לשונם בספריהם, כמו בתולדות יעקב וזכר,
ובאר המאיר, ודגל מחנה אפרים, ובתולדות י"ז
בבית אר י"ז, מביא בשם רבי הבעש"ט זצ"ל,
פירוש על לשון יצור לשובתים בשביעי' וכו',
שבמיר כל מקדש' על כי אל תשאיה כמו שמזכיר
ביר ה'.

(משמרת שלום - הדת שנים סיני כו ס"ה)

הניגון - מדרכי העבודה

בשבא כ"ק אדמו"ר זקני [בעל תניא]
למעוררש, שמוע מהמגיד ממועוררש נ"ע בשם
הבעש"ט, שהענין של ניגון, הוא אחד מדרכי העבודה
בחסידות, (ספר השיתות - שנת תש"ב עמוד 122)

✽ **ישראל מקדשים הפיוטים** ✽

פעם אחת בליל שבת קודש, בעת שזימר מרן הבעל שם טוב הק' זיע"א, הזמר יכל מקדשי, התלהב בלהט יקוד אש קודש ברוב דביקות והתעוררות. שאלה אותו מחברתו הטוהרה, הלא ידעתי, כי גדול אתה מבעל מחבר הזמר יכל מקדשי, ומדוע אם כן תתלהב ככה בעת שתזמר את פיוטו.

ענה לה מרן הבעל שם טוב: מדי שבת קודש, בעת שמזמרים ישראל הזמירות לכבוד שבת מלכתא, המה מכניסים בפיוטים אלו, על ידי זמירתם, קדושה נפלאה, עד שברבות השנים, נתגדלה ונתעצמה קדושת הפיוטים עד לאין שיעור וערך, וקדושה זו עוררה בקרבי זו ההתלהבות הגדולה.
(זמירות עטרת יהושע - ליל שב"ק צדיק מה פעל אות עח)

✽ **עולם הניגון הוא עולם התשובה** ✽

הרה"ק הדברי ישראל ממודיץ זצ"ל, אמר: העולם אומרים שעולם הניגון קרוב לעולם התשובה, ואני אומר שעולם הניגון הוא עולם התשובה.
(שיח זקנים - ח"י עמוד קפז)

✽ **שהקול יפה** ✽

סיפר לי האדמו"ר רי"מ מראכמיסטריווקא זצ"ל, שפעם אחת אמר פושע אחד להרה"ק רבי איציקל מסקווירא, שקשה לו מאוד לפרוש מדרכו הרעה, כי הלא לילך לטיאטער (לתאטרו) הוא יפה כל כך. אמר לו רבי איציקל: שיין, איז זמירות ביים שבת טיש.
(שה לבית - גשמי ברכה עמוד תקעז)

✽ **ממעמקי הלב באמונת אמת** ✽

רבי אליעזר הלוי, מזכירו של השר הגדול ליהודים **רבי משה מונטיפיורי**, שביקר בצפת בשנת תקצ"ד, והיה עד ראיה לכל הפרעות שהתפרעו הדרוזים תושבי צפת (עיי"ש באריכות כל הענין), וכמעט שנפל קרבן לפני הדרוזים, בראשית המכתב הוא מתאר את הרה"ק בעל בת עין זי"ע, בתיאור הבא:

ביום השבת נקראתי מאת **רבי אברהם דוב מאוריטש**, לאכול על שולחנו, ויהי הנקל לו לעבוד את עבודת העדה, בלי כל קבלת שכר מקופת הקהל, והנה הוא עוד מחלק את כל אשר לו עם עניי עמו. כעשרה עד ט"ו אנשים, אוכלים לחם חוקם על שולחנו תמיד. והתלהבות אשר התלהבו האנשים האלה, בנגיב את זמירות השבת. נתנה עדיה, כי ממעמקי לבם הוא יוצאת, בכח אמונת האמת אשר המה מרגישים.
(קונטרס תולדות אדם - בסו"ס בת עין)

✽ **שעונין עליו דברים הרבה - כשהמאכל לפניו** ✽

ראיתי מנהגו של רביה"ק **רבי אברהם מסטדעטין** זי"ע, בשבת ויו"ט, בשעה שנתנו המאכל על שולחן הזהב, אמר זמירות, או שצוה להחזנים אשר סבבוהו כתרועה, לפתוח פיהם בשירי זמרה.

לכאורה הלא הזמירות לא יצטנן והמאכל יצטנן, ולמה לא עשה אח"כ, או קודם שהביאו המאכל. אך לבי אומר לי, שזה היה על דרך אמרם ז"ל (פסחים לו.), ולמה נקרא שמו לחם עוני, שעונין עליו דברים הרבה, והיינו, כי עייז נתוסף קדושה על קדושה על המצוה. ומבואר בסה"ק קב הישר (פרק פט), בשעה ששואבין מים שלנו, יאמרו הא"ב, כדי שימשכו קדושת האותיות על המים וכו'.

ועל כן בלי ספק, מטעם זה עצמו, נהג רבינו לומר דברים קדושים ושירה עריבה, בעת שהיה המאכל על השולחן, כדי להרבות עליו הקדושה, ויהיה מיכלא דאסותא, אשרי העם שככה לו.

(דגל מהנה יהודה - תפילות וזמירות לשבת עמוד שנו)

✽ **לעורר לתשובה לבות ישראל** ✽

הגה"ק בעל אהבת ישראל זצ"ל, הזמין פעם אחת את **רבינו מסאטמאר** ז"ל, לקידושא רבא בשב"ק אחר התפלה, כשהיו יחדיו שניהם במרחץ. וכידוע היה הרה"ק מוויזשניץ רגיל להאריך בזמירות שירות ותשבחות, והיו מזמרים ומנגנים הרבה, ולעומת זה רבינו מסאטמאר, כמנהג בית אבותיו הקדושים, לא היה מאריך הרבה בזמירות, ולא היו מנגנים רק חרוזים אחרים.

וכן היה אז, שהתסידים האריכו בזמירות. וראה הרה"ק מוויזשניץ, שרבינו לא הגיל בזה, ונענה הרה"ק מוויזשניץ לרבינו, אצל שבט לוי כתיב (במדבר ה. כד) זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבוא צבא וגו', ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד, ושרת את אחיו וגו'.

ולכאורה קשה, דהלא אחד מעיקרי עבודת הלויים היה השיר, וכידוע שבזה הכניסו חושם התעוררות לתשובה בלב כל בני ישראל, ואם כן למה יופסל הלוי בשנים, ולמה לא ימשיך בעבודתו לעורר את לבב אחיו בתשובה, לעבודת הבורא. **אולם** הכוונה היא, שעד חמשים שנה הוצרך הלוי לעשות פעולה זו, דהיינו לשיר ולזמר, כדי לעורר את לבב בני ישראל, אבל מבן חמשים שנה, לא היה צריך עוד לכל זה, כי כבר היה במדרגה גבוהה כ"כ, שלא ימלט שלא יכניס בלב אחיו הרהור תשובה, כי לצד גודל השלימות באותו צדיק, יעשה דווקא חזק בלב כל אדם, מבלי שום פניה אחרת, ובזה לבד יושרת את אחיו, ועבודה לא יעבוד עוד.

וסיים הרה"ק מוויזשניץ בזה"ל: 'מיר ברויכן נאך צו זינגען, איר ברויכט שוין גישט צו זינגען'.
(מיוזשניץ ועל ישראל - ח"ה עמוד שלב)